

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.26>**В. С. Попрядухін**кандидат технічних наук, доцент  
кафедри електротехнології і теплових процесів  
Таврійського державного агротехнологічного  
університету імені Дмитра Моторного**О. Ю. Коваль**викладач кафедри іноземних мов  
Таврійського державного агротехнологічного університету  
імені Дмитра Моторного**І. О. Попова**кандидат технічних наук, доцент  
кафедри електротехніки і електромеханіки імені професора В.В. Овчарова  
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

## САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕРЕВАГИ

*Система фахової підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах періодично зазнає змін відповідно до соціально-економічних перетворень.*

*Метою вищої освіти сьогодні є «підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні і науково-методичній роботі» [1].*

*Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах забезпечується професійними освітніми програмами, на основі яких розробляються навчальні плани.*

*Навчальний план містить різні форми організації навчального процесу: аудиторні заняття – лекції, семінари, практичні або лабораторні заняття, контрольні заходи, а також позааудиторні заняття, до яких належить самостійна робота студентів. У наявних навчальних планах ці форми навчання, як правило, подані в рівній пропорції: половина навчальних годин відводиться для роботи в аудиторії, друга половина – на самостійну. Водночас у навчально-методичній літературі помітна тенденція до скорочення в навчальних планах аудиторних годин і збільшення годин, відведених на самостійну роботу (до 60% навчального часу).*

*Підготовка кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до компетентної, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні світових стандартів, потребує суттєвої модернізації вищої освіти у класичних університетах України.*

*Це неможливо без підвищення ролі самостійної роботи студентів, посилення значущості професорсько-викладацького складу, керівництва ВНЗ, факультетів і кафедр у розвитку навичок самостійної роботи, стимулюванні професійного зростання студентів, вихованні їхньої творчої активності [3; 4].*

*Таким чином, вибір теми цієї статті зумовлений потребою у дослідженні цієї проблематики з метою розроблення нових підходів щодо організації самостійної роботи студентів, її удосконалення, а також модернізації в загальній системі освітньої діяльності.*

*Актуальність теми зумовлена необхідністю опанування студентами методами самостійної роботи та зумовлена тим, що в період навчання у ВНЗ закладаються основи професіоналізму, формуються вміння самостійної професійної діяльності, вироблення адекватних сучасним умовам стилів керівництва та адміністрування, в тому числі і науковими дослідженнями у ВНЗ 3–4 рівнів акредитації.*

**Ключові слова:** самостійна робота, студенти, ВНЗ, фахова підготовка, спеціалісти.

**Постановка проблеми.** Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливе тільки шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента із пасивного споживача на творця, що вміє сформу-

лювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність [4–6].

Посилення ролі самостійної роботи студентів – це принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, який має будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студента здатності до саморозвитку,

творчого застосування отриманих знань, способів адаптації до професійної діяльності у сучасному світі.

Однак особливої уваги потребують питання мотиваційного, процесуального, технологічного забезпечення самостійної аудиторної та позааудиторної пізнавальної діяльності студентів [1; 5].

**Мета статті.** Метою статті є розгляд специфіки і проблеми організації самостійної роботи студентів, визначення ефективних методів її організації з урахуванням сучасних вимог та умов суспільства, а також розкриття умов та методів ефективної організації самостійної роботи студентів як цілісної системи освітнього середовища.

**Виклад основного матеріалу.** Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливе тільки шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента із пасивного споживача на творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність [4–6].

У цьому плані слід визнати, що самостійна робота студентів (СРС) не просто є важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою. Це передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей студентів, перехід від поточного до індивідуального навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості студента.

Посилення ролі самостійної роботи студентів – це принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, який має будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студента здатності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способів адаптації до професійної діяльності у сучасному світі.

Однак особливої уваги потребують питання мотиваційного, процесуального, технологічного забезпечення самостійної аудиторної та позааудиторної пізнавальної діяльності студентів [1, 5].

Під час організації самостійної роботи студентів повинні реалізовуватися методологічні підходи, а саме:

- диференційний підхід, що дає змогу розширити доступність навчання, при цьому відбувається поліпшення якості навчання, впроваджуються інноваційні технології, використовуються додаткові освітні ресурси, що приводить до посилення ролі самостійної роботи студентів;

- системний підхід, що характеризує активне використання інформаційних технологій як ефективних методів, що забезпечують не тільки системність, а й структурно-функціональний зв'язок

навчального матеріалу. Інноваційні освітні технології спрямовані на те, щоби підвищити інтерес до навчання, привчити студента працювати самостійно, бути компетентним та мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства [5, 6].

Залежно від часу та місця проведення, характеру керівництва з боку викладача та засобу контролю її результатів СРС класифікується як:

- самостійна робота під час основних аудиторних занять;

- самостійна робота під керівництвом викладача у формі планових консультацій, заліків та іспитів;

- позааудиторна самостійна робота під час виконання студентами домашніх завдань навчального та творчого характеру [4–6].

Головне у стратегічній лінії організації самостійної роботи студентів у ВНЗ – це створення умов високої активності, самостійності та відповідальності студентів в аудиторії і поза нею під час усіх видів навчальної діяльності.

Є два основних напрями побудови навчального процесу на основі самостійної роботи студентів [2; 3]:

- перший напрям – це збільшення ролі СРС у процесі аудиторних занять. Реалізація цього шляху потребує від викладачів розроблення методик та форм організації аудиторних занять, здатних забезпечити високий рівень самостійності студентів та поліпшення якості підготовки;

- другий напрям – це підвищення активності студентів за всіма напрямками самостійної роботи в позааудиторний час. Підвищення активності студентів під час роботи в позааудиторний час пов'язане із труднощами, а саме неготовність до нього як більшості студентів, так і викладачів, причому і у професійному, і у психологічному аспектах.

Організацію самостійної роботи студентів здійснюють викладачі кафедр ВНЗ, а також самі студенти, які вивчають дисципліну.

СРС може бути організована під керівництвом викладача (відповідно до розкладу) у групі або в підгрупі, а також індивідуально зі студентом. Кафедра організує та контролює зміст та проведення навчальної самостійної роботи відповідно до графіків контролю самостійної роботи студентів кафедри.

Самостійна та індивідуальна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни (теми): підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями (вказівками), конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, науковою літературою, періодичними виданнями та інтернет-джерелами.

Методичне забезпечення СРС повинне передбачати засоби самоконтролю – тестові завдання,

пакети тематичних контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю [6].

Самостійна робота є основним способом оволодіння студентами матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів повинне враховувати специфіку роду діяльності студентів і викладачів. Навчально-методичні та навчальні матеріали і видання повинні містити в собі рекомендації для самостійної роботи студентів. Рекомендації із самостійного вивчення повинні містити в собі вказівки щодо терміну, обсягу, якості засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, приклади оформлення самостійної письмової роботи. Для підвищення ефективності підготовки студентів до самостійної професійної діяльності кафедра може розробити збірники ситуаційних завдань [5].

**Висновки і пропозиції.** Враховуючи усе вищевикладене, можна зробити узагальнений висновок, що організаційними ознаками самостійної роботи студентів є:

- планування методів, засобів і форм самостійної роботи;
- наявність завдань для самостійної роботи;
- надання спеціального часу для їх виконання згідно із графіком СРС;
- здійснення студентами навчальної діяльності (колективної чи індивідуальної), їхня активність при цьому повинна оцінюватись;
- самоконтроль і поточний контроль;
- управління цією роботою з боку викладача;
- наявність очікуваних результатів.

Таким чином, головним завданням організації самостійної роботи студентів є використання традиційних та інноваційних форм і методів нав-

чання, які б, доповнюючи одне одного, становили єдину систему, яку можна адаптувати до особливостей навчального процесу у вищому навчальному закладі з метою оптимізації навчання та підготовки висококваліфікованих фахівців [5].

#### Список використаної літератури:

1. Бендера І.М., Фірман Ю.П., Медведєва М.В. Основні вимоги до методики планування самостійної роботи студентів. *Наука і методика*, 2007 р. Вип. № 10 С. 89–93.
2. Біла Т.А., Ляшенко Є.В., Марчук Г.П.. Деякі аспекти інноваційного підходу до організації самостійної роботи з хімії. *Наука і методика*, 2007 р. Вип. № 10. С. 79–84.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. *Вища школа*, 2006 р. С. 376.
4. Попядухін В.С., Попова І.О., Борохов І.В.. Роль пізнавальної самостійної роботи студентів в освітньому процесі при вивченні теоретичних основ електротехніки. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, м. Переяслав-Хмельницький, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», 22 січня 2019 р. Вип. 48. С. 161–162.
5. Попова І.О., Петров В.О., Попядухін В.С.. Щодо питання мотивації студентів освітнього ступеня «бакалавр» до успішної професійної підготовки. *Удосконалення навчально-виховного процесу в ВНЗ* : збірник науково-методичних праць. ТДАТУ. Мелітополь : ТДАТУ, 2018. Вип. 21. С. 41–47.
6. Коваль О.Ю., Кулик К.О. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів в процесі вивчення іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 71. Т.1. С. 105–108

#### **Popriadukhin V., Koval O., Popova I. Independent work of students: its organization and advantages**

*The specialists' professional training system in higher educational institutions is periodically changed according to socio-economic transformations.*

*The purpose of higher education today is "training of specialists who can ensure the transition from industrial to information technology society through innovation in teaching, education and scientific and methodological work" [1].*

*Training of specialists in higher educational institutions is provided by professional educational programs, on the basis of which curricula are developed.*

*The curriculum contains various forms of organization of the educational process: classroom classes – lectures, seminars, practical or laboratory classes, learning process control, as well as extracurricular activities, which include students' independent work. In existing curricula, these forms of education are usually presented in equal proportions: half of the study hours are devoted to learning process in the classroom, the other half – on their own. At the same time, in the educational and methodical literature there is a tendency to reduce the number of classroom hours in the curriculum and increase the number of hours devoted to independent work (up to 60% of study time).*

*Training of qualified specialists, competitive in the labor market, capable of competent, responsible and effective activities in their specialty at the level of world standards, requires significant modernization of higher education in classical universities of Ukraine.*

*This is impossible without increasing the role of students' independent work, strengthening the importance of teaching staff, university management, faculties and departments in developing skills of independent work, stimulating professional growth of students, training of their creative activity [3; 4].*

*Thus, the choice of the topic of this article is due to the need to study this issue in order to develop new approaches to the organization of independent work of students, its improvement and modernization in the general system of educational activities.*

*The actuality of the theme is due to the need for students to master the methods of independent work and due to the fact, that during their studies at the university laid the foundations of professionalism, formed skills of independent professional development of adequate leadership styles and administration, including research.*

**Key words:** *independent work, students, universities, professional training, specialists.*